
REDACTIONEEL

Voor u ligt het tweede nummer van het Tijdschrift voor Genderstudies. De bijdragen in dit nummer zijn bewijs van de pluriformiteit die in genderstudies bestaat. Een van de beloften van het genderbegrip is dat het de aandacht richt op verschillen tussen vrouwen en mannen, en op verschillende vormen van vrouwelijkheid en mannelijkheid. In het hele veld is duidelijk beweging in deze richting van differentiatie. We bestuderen bijvoorbeeld oudere vrouwen niet meer als oude-dames-achterde-geraniums, maar bezien hun veelvormige levenswijzen. Het vraagstuk van vrouwelijke werknemers krijgt meer dimensies dan het denken in termen van achterstand mogelijk maakte. Daarmee komen ook verschillende betekenissen van mannelijkheid in beeld. En we kijken naar de manier waarop een Creoolse auteur vorm geeft aan haar identiteit, tegen de stroom van postkoloniale en stereotiepe vrouwbeelden in.

De meningen over de levensvatbaarheid en reikwijdte van genderstudies zijn weliswaar verdeeld, zoals bijvoorbeeld bleek tijdens de levendige discussies bij de presentatie van het eerste nummer van dit tijdschrift op 20 maart, toch menen wij dat de contouren van het veld zich steeds duidelijker aftekenen. We constateren dat de auteurs in dit nummer, ondanks hun diverse achtergronden en verschillende disciplines, naast het object van onderzoek ook een gemeenschappelijke blik hanteren. De wijze waarop zij zich verhouden tot hun object van studie is geworteld in de (sociaal-)constructivistische traditie. Ondanks het feit dat dit geen themanummer is, beschouwen we deze sociaal-constructivistische invalshoek wel degelijk als een rode draad die de verschillende bijdragen verbindt.

Op de traditionele beeldvorming over oudere vrouwen valt nogal wat af te dingen, zo betoogt Trudi Nederland in het openingsartikel. De oma-met-de-blauwspoeling-en-de-regenjas is een metafoer die in haar algemeenheid een genuanceerde visie op ouder worden in de weg kan staan. Voordat we het weten wordt deze constructie van vrouwelijkheid in beleid en politiek gereproduceerd. De grote groep van 'ouderen' ('mensen boven de vijfenvijftig') dient nader gespecificeerd. Hoewel de voorkant van dit nummer op het eerste gezicht wellicht anders doet vermoeden, zijn er immers verschillende 'stijlen van ouder worden'. Nederland stelt voor om het ouderenbeleid op basis van dit inzicht te differentiëren, waardoor vrouwen boven de 55 jaar niet langer als een homogene sociale categorie worden beschouwd.

De twee volgende bijdragen hebben betrekking op

arbeid- en organisatiestudies. De eerste geeft een overzicht van vooral sociologische studies over arbeid en mist daarin een sociaal-constructivistische invalshoek. De tweede concentreert zich op historisch arbeidsonderzoek waarin juist wel constructies van mannelijkheid en vrouwelijkheid centraal staan. Yvonne Benschop, Margo Brouns en Jeanne de Bruijn zetten het debat over gender voort door na te gaan hoe het genderbegrip gebruikt wordt in de Nederlandse arbeids- en organisatiestudies. Zij concluderen dat gender in dit domein vooral nog meer een kikker dan een prins is. In het Nederlandse onderzoek hebben in het verleden vraagstukken op het brede terrein van arbeidsmarkt en sekse de meeste aandacht gekregen, niet de dieper liggende vragen naar constructies van gender en organisatie. Een dergelijke sociaal-constructivistische benadering heeft in de Angelsaksische literatuur wel weerklank gevonden en op basis daarvan stellen de auteurs dat de beloften van gender beter waargemaakt kunnen worden met behulp van die benadering.

Die mogelijke meerwaarde van een sociaal-constructivistische benadering is ook inzet van het artikel van Liesbeth Bervoets. Ze laat een aantal historische studies omtrent kantoorarbeid, onderwijs en sociaal werk de revue passeren en vraagt zich af wat de sociaal-constructivistische benaderingen hier opgeleverd hebben. Zij signaleert dat onder de noemer van sociaal-constructivisme diverse analysekaders schuilgaan, waarin constructies van vrouwen(arbeid) meer of minder reliefs krijgen. Bervoets ziet een kritisch potentieel in het sociaal-constructivisme indien en voor zover het normen voor vrouwelijkheid en voor arbeid ter discussie stelt.

De sociaal-constructivistische benadering van Rachel Spronk stelt haar in staat de complexe relatie te analyseren die geëmancipeerde vrouwen onderhouden met de religieuze kerkgemeenschap van de Pinksterbeweging in Afrika. Zij stelt dat het religieus fundamentalisme vrouwen een paradoxale ruimte biedt. Hoewel gehouden aan de door mannen gedomineerde definities van genderrollen, vinden vrouwen binnen de Pinksterbeweging als individu meer vrijheid, eigen verantwoordelijkheid, veiligheid en zelfwaardering dan zij in de huidige maatschappelijke en sociale werkelijkheid in Ghana en Nigeria kunnen vinden. Vrouwen (re)construeren voor zichzelf met behulp van die religieuze beweging een nieuwe sociale werkelijkheid.

Kathleen Gyssels schetst de postkoloniale context waarbinnen een vernieuwende vrouwelijke literatuur

ontstaat. Zij richt zich op een toneelstuk van Simone Schwarz-Bart, een Creoolse auteur uit het Frans-Caribisch gebied. Volgens Gyssels tracht Schwarz-Bart stereotiepe vrouwenmodellen, die gevangen zijn in dichotomieën, open te breken met behulp van een vrouwelijke tegengeschiedenis. Dankzij een constructivistische blik kan Gyssels laten zien hoe de auteur poogt een vrouwelijke stem te geven aan de complexe, hybride Creoolse identiteit.

Hoezeer traditionele constructies van vrouwelijkheid het gedachtegoed van het ecofeminisme beheersen analyseert Saskia Poldervaart in haar bijdrage. Vooral de Moeder Aarde-metafoer moet het ontgelden, evenals de impliciete stelling dat vrouwen vanwege hun zorgen- en koesterende 'aard' meer bij de natuur betrokken zouden zijn. Zij deconstrueert dit biologisch-deterministisch standpunt, waarin vrouwelijkheid met moederlijkheid gelijkgesteld wordt. Toch stelt Poldervaart dat er

zoiets bestaat als feministische milieubetrokkenheid. Ze roept op tot een kritische evaluatie van de huidige milieupolitiek, waarin het instrumentele denken domineert.

Marjolijn Witte maakt in haar opiniebijdrage bezwaar tegen de vorm die de wiskundisering van het voortgezet onderwijs aanneemt en tegen de inhoud van het wiskunde-onderwijs, die sterke genderconnotaties heeft. Dit versterkt de bestaande seksesegregatie in het wiskunde-onderwijs en de stereotiepe gedachte dat wiskunde 'iets voor jongens' is.

Dit nummer overziend kunnen we stellen dat de verschillende bijdragen zich steeds verhouden tot monolithische en onbeweeglijke stereotypen. De pluriformiteit die we vorm willen geven blijkt nog geenszins vanzelfsprekend. Een van de belangrijkste uitdagingen voor genderstudies blijft dus het ontkrachten van die stereotypen!